

Лютий І.О.,

доктор економічних наук,
проректор Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

Дрозд Н.В.,

аспірант кафедри фінансів
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА РИНОК ФІНАНСОВОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНИ

Визначено механізми, які держава здатна створити для формування позиції України щодо глобального фінансового капіталу, роль держави у цьому процесі. Обґрунтовано рекомендації стосовно поєднання реалізації інтересів держави і приватного капіталу на основі принципу методологічного інтегралізму.

Mechanisms, which government can create in order to form Ukraine's position relatively to global financial capital, and the role of government in these processes are defined. Recommendations as to the combination of state and private capital interests on the basis of methodological integrity are substantiated.

Ключові слова: фінансовий капітал, ринок фінансового капіталу, державні інститути, фінансова політика.

Протягом ХХ століття держава як виключно політико-правовий інститут еволюціонувала в потужний соціально-економічний інститут. Сьогодні очевидно, що створення ефективного, орієнтованого на людину ринкового господарства без участі держави (державного управління) не можливе на рівні як національного, так і світового економічного простору. Проте в кожній країні існують межі й форми втручання держави в економічну систему країни та відповідні механізми взаємовпливу.

Питанням участі держави в економічних і фінансових процесах приділяли увагу такі відомі у світі дослідники, як Дж. Кейнс, В. Ойкен, А. Мюллер-Армак, О. Рюстов, Ф. Мейер, Х. Ламберт, Л. Ерхард, А. Пігу, К. Ерроу, Дж. Хікс, У. Віксель, Дж. Бьюкенен, Р. Масгрейв. Проблемами ролі держави в постсоціалістичній економіці займалися українські й російські науковці Л. Абалкин, М. Азаров, О. Василик, А. Гальчинський, В. Геєць, Р. Грінберг, Л. Гриневич, Б. Данилишин, В. Корнеєв, О. Мозговий, О. Рубінштейн, В. Садков, А. Чухно та ін.

Утім, роль і місце держави на ринку фінансового капіталу України досліджені недостатньо. Особливої актуальності дана проблематика набуває в сучасних умовах фінансово-економічної нестабільності, коли формується новий спосіб функціонування держави, який визначається новою розстановкою сил на глобальному ринку, новими можливостями, що з'явилися за роки реформ у національній економіці. Адже вплив держави на розвиток ринку фінансового капіталу в Україні є питанням її існування в умовах глобалізованого світу. Таким чином, метою даної

© Лютий І.О., Дрозд Н.В., 2010

статті є обґрунтування ролі держави на ринку фінансового капіталу та механізмів, які вона застосовує для поєднання інтересів усіх суб'єктів на цьому ринку.

Запровадження засад чистого капіталізму, класичного суспільства вільної конкуренції в окремих країнах Східної Європи в 1990-х роках виявилось марним, адже економічні реформи не привели, як очікувалося, ні до прогнозованого зростання ВВП, ні до справедливого розподілу багатства і прибутків (необхідна база для співробітництва, єднання людей як громадян справедливої держави)¹. Ринкові механізми в економіці є абсолютно недієвими щодо розв'язання суто соціальних проблем. Водночас так званий розвинутий соціалізм як державна монополія на всі види економічної діяльності зазнав повного краху. Його причини добре відомі, хоча й потребують глибшого аналізу: це відсутність конкуренції й мотивації людей до праці, “фетишизація” контролю (облік і контроль — відомий принцип соціалізму), тотальне регулювання (запровадження директивних методів планування) та нормування потреб населення при соціалізмі². Держава розвинутого соціалізму з абсолютно регульованою економікою й командно-адміністративним стилем управління виявилася неспроможною задовольняти мінімальні потреби щодо власного життєзабезпечення громадян.

Сьогодні очевидно, що не можна вважати бездоганною й теорію регульованого, або планового, капіталізму (С. Чейз, Дж. Міллет), що набула поширення в 1930-ті роки у США та була пов'язана з Великою депресією 1929—1933 років. Зрозуміло, що держава посилює свій вплив на економіку, з одного боку, в умовах криз та лише в такий спосіб сприяє їхньому подоланню, а з другого — в умовах докорінних соціально-економічних трансформацій³. Отже, не випадково окремі прихильники соціально-технологічного інституціоналізму (наприклад, теорія конвергенції Дж. Гелбрейта) поділяють наявну за капіталізму економічну систему на ринкову і планову. У першій, на думку Дж. Гелбрейта⁴, функціонують переважно малі підприємства й фірми, у другій — великі. Їх взаємодія є реальною й ефективною, оскільки малі фірми вважаються допоміжною сферою та сприяють розвитку планової системи. Що стосується останньої, то вона існує в тісному взаємозв'язку з державою, яка забезпечує її кваліфікованими кадрами, гарантованим ринком збуту частини продукції, оплачує технічні розробки (атомна енергетика, обчислювальна техніка, космічний зв'язок тощо), здатна кредитувати великі корпорації (убезпечуючи їх від банкрутства) додатковими капітальними вкладеннями та забезпечити вирівнювання доходів⁵.

---

¹ *Стиглиц Дж.* Многообразнее инструменты, шире цели: движение к пост-Вашингтонскому конгрессу // Вопросы экономики. — 1998. — № 8. — С. 19—36.

² *Бьюкенен Дж.* Политологическая экономия государства благосостояния // Мировая экономика и международные отношения. — 1996. — № 5. — С. 46—58.

³ *Андрущенко В.Л.* Фінансова думка Заходу в ХХ столітті (Теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів). — Л.: Каменяр, 2000. — 305 с.

⁴ *Гелбрейт Дж.* Новое индустриальное общество. — М., 2004. — 602 с.

⁵ Економічна енциклопедія: У 3-х т. Т. 1 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. — К.: ВЦ “Академія”, 2000. — 658 с.

Починаючи з кейнсіанства державні інститути не відмовлялися від втручання в економіку та її коригування, використовуючи податкові важелі й механізми планування. Сьогодні ми, усвідомлюючи нову роль держави, повертаємося до використання інструментів планування і прогнозування як механізму державного впливу на циклічність економічного розвитку. Держави з розвинутою ринковою економікою активно використовують програмування, проектний менеджмент та індикативне планування розвитку національної економіки. Так, у Великобританії координацію програм і прогнозів, які стосуються основних секторів економіки, розробки політики прискорення їх зростання, здійснює Національна рада економічного розвитку. В Італії з цією самою метою створено Національну комісію з економічного прогнозування. Економіка Франції вже понад півстоліття розвивається за індикативними планами, при цьому використовуються всі можливі форми державного втручання в економіку, якщо вони сприяють досягненню запланованих цілей.

Сучасний інституціоналізм виводить державу на рівень ключового економічного інституту щодо захисту національних інтересів за будь-яких умов (криза, модернізація, сталий розвиток та ін.) і пропонує розглядати її участь у ринкових відносинах у двох формах: як безпосередню та як опосередковану. Пряма, або безпосередня, участь може виявлятися через наявність державної власності й, відповідно, державного сектору в економіці. Сьогодні не вважається чимось надзвичайним націоналізація транспорту, підприємств і навіть цілих галузей промисловості, якщо це зумовлено економічною вигодою, соціальними завданнями чи національною стратегією в політичній, економічній і військовій безпеці.

Крім цього, безпосередня участь держави в економіці виявляється у формі економічного партнерства, співволодіння підприємствами через акціонерні товариства, а також через присутність в управлінні приватною власністю шляхом придбання контрольного пакета акцій. Проте роль держави й у особі акціонера, й у особі керуючого (контрольним пакетом акцій) не надає цим підприємствам жодних переваг перед іншими економічними суб'єктами, адже саме "ринкова демократія" передбачає відкриті форми конкуренції. В цьому контексті інтерес становить принцип методологічного інтегралізму. Поняття "інтегралізм", запроваджене П. Сорокіним⁶, нині використовується як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками та означає діалог, зближення, взаємопроникнення різних якостей явищ при збереженні їх різноманіття і своєрідності. Насамперед ідеться про рівноправні відносини, партнерство і співробітництво. Взаємодія реалізується на основі врахування балансу інтересів усіх учасників, узгодження їхніх позицій. При цьому до уваги беруться інтереси не тільки безпосередніх учасників взаємодії, а й їх партнерів і т. д. Водночас в умовах інтеграції світової економіки діяльність державних інститутів перетворюється на тривалий процес пошуку форм світогосподарських взаємозв'язків, що дають змогу

---

⁶ Сорокин П. Главные тенденции нашего времени. — М.: Наука, 1997. — С. 107.

суб'єктам (національним господарським системам) адаптуватися до радикальних змін у процесі глобалізації.

В Україні розвиток системи ринкових відносин супроводжується безперервною дискусією щодо ролі держави та її впливу на економіку. Деякі практики й науковці виступають за скорочення втручання й частки держави до мінімуму. Інші, навпаки, вважають активну роль держави в економіці необхідною. Утім, обидві групи визнають, що вона здатна впливати на економічні процеси, оцінюють державну економічну політику як найважливіший засіб подолання структурних суперечностей.

В українській економіці тривалий час переважала (та й досі має тверді позиції) неоліберальна доктрина економічної політики. Причини такої розстановки сил пов'язані, зокрема, з геополітичними чинниками: неолібералізм виступає домінуючою концепцією сучасного фінансового капіталу. З огляду на фінансову підтримку МВФ і Світового банку саме цю доктрину покладено в основу трансформаційних реформ.

Протиставлення держави й ринку сьогодні перетворилося на стереотип, і сталося це, в тому числі, внаслідок традиційних підходів до економічної теорії. У своїх теоретичних конструкціях економісти пропонують два варіанти розв'язання цієї суперечності. Згідно з першим дії держави ігноруються або розглядаються як зовнішнє обмеження. Проте сферу ринкових взаємодій наскрізь пронизано асиметричними відносинами влади. Розроблені концепції контролю (Н. Флігстейн) належать не тільки до вертикальної інтеграції в рамках фірми, що протистоїть конкурентному ринку; не менш виразно вони спостерігаються й у площині відносин “капітал — держава”. Сучасний ринок, у принципі, також не є автономним від дій держави⁷. Державно-підприємницькі відносини — невід'ємна частина ринкових процесів, у результаті яких формується сфера безперервного узгодження інтересів та забезпечення правових умов господарювання. Формування ринків — це ні що інше, як частина державної політики.

Другий варіант, запропонований сучасними економістами, полягає у спробі стерти кордони між державою й ринком. Один із популярних способів — поширення логіки ринку на внутрішні механізми політичного устрою. Згідно з цим варіантом держава розглядається як один із економічних агентів, що дбає про свої інтереси нарівні з індивідами й фірмами. Що стосується цієї тези, то представники держави явно мають більше прав за рахунок політичних і адміністративних важелів, виконання функцій контролю, пов'язаного з реалізацією асиметричних відносин влади і справлянням “адміністративної” та “політичної” ренти, тому вони набагато частіше відхиляються від логіки максимізації економічної вигоди й мінімізації витрат. Таким чином, ігнорування ролі держави, так само як зарахування її до пересічних ринкових агентів, перешкоджає розробці нової концепції ринків, що

---

⁷ *Поланьї К.* Саморегулюючийся ринок и фиктивные товары: труд, земля и деньги // *Thesis.* — 1993. — Т. 1. — Вып. 2. — С. 10–17.

розвиваються. Представники держави є безпосередніми, хоча й дуже особливими, агентами більшості ринків, що формуються.

Розв'язання проблеми ми бачимо в розвитку приватно-державного партнерства, за якого держава не інвестує кошти напряму, а сприяє зростанню обсягу та якості приватних інвестицій, по-перше, здійснюючи податкове регулювання. По-друге, стимулюючи імпорт інвестиційного обладнання шляхом державного кредитування та/або страхування таких поставок, а також формуючи централізований фонд для хеджування валютних ризиків за кредитами під купівлю обладнання. По-третє, надаючи державні гарантії за некомерційними ризиками українським приватним підприємствам, які реалізують великомасштабні проекти. По-четверте, кредитуючи експорт української продукції з високою доданою вартістю, а також вкладення українських компаній у конкурентоспроможні виробничі активи зарубіжних компаній із метою формування інфраструктури збуту вітчизняної продукції з високим ступенем переробки, розширення коопераційних зв'язків із виробничими структурами, що панують на відповідних зовнішніх ринках, створення каналів проникнення на ринки з високою конкуренцією тощо. По-п'яте, здійснюючи пайове приватно-державне фінансування інвестиційних проектів. Зазначимо, що в Україні у 2008 році за рахунок коштів державного бюджету формувалося лише 5 % інвестицій у основний капітал⁸.

В Україні перебіг і перспективи процесу капіталоутворення визначаються, по-перше, можливостями національного господарства та пріоритетними напрямками розвитку економіки, правовими основами функціонування господарюючих суб'єктів; по-друге, участю держави в цьому процесі й тими механізмами, які вона здатна застосувати у процесі залучення світового фінансового капіталу.

Щодо першого аспекту можна зазначити таке. Ключовою проблемою економічного зростання в будь-якій теоретичній інтерпретації є інвестиції або збільшення капіталу. Для сучасної України ця проблема є особливо гострою. За даними Держкомстату обсяг інвестицій у основний капітал за I квартал 2009 року порівняно з аналогічним періодом попереднього року впав майже на 40 % (до 25,1 млрд грн), а з торішнім середньорічним квартальним значенням — більш як удвічі. У I кварталі 2009-го спостерігалось згортання інвестиційної активності компаній щодо своїх проектів практично в усіх секторах. Крім того, змінилася структура джерел фінансування. Зокрема, в разі скоротився обсяг інвестицій із держбюджету, істотно зменшилася частка кредитування (з 15—20 % до 11,8 %), відповідно різко зросла частка власних коштів підприємств — майже до 70 % (21,1 млрд грн)⁹.

У зв'язку з цим особливого значення набуває питання державних інвестицій. Чи здатні вони розв'язати проблеми української економіки та чи зможуть стати

---

⁸ Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України (<http://www.ukrstat.gov.ua>).

⁹ Там само.

основою для формування національного ринку фінансового капіталу? Державні інвестиції в цілому спроможні відіграти роль важливого фактора забезпечення прискорення економічного зростання. Прихильники активнішого використання нашого інвестиційного потенціалу задля економічного розвитку країни постійно вказують на наявність величезного фінансово-інвестиційного резерву вітчизняної економіки.

Зазначимо, що залучення ПІІ як інвестиційного ресурсу для економічного зростання недостатньо для забезпечення розвитку пріоритетних галузей економіки, зокрема в наукомістких секторах. Отже, активізація інвестиційного процесу потребує додаткових заходів із боку держави. На сьогодні існує кілька оцінок потреб вітчизняної економіки в інвестиціях. Загальна її потреба в них становить майже 40 млрд дол. США, а до 2015 року вона сягне, за розрахунками експертів, 150 млрд дол. Збільшення інвестування вимагають практично всі галузі національної економіки, оскільки спрацьованість основних фондів становить 49 %¹⁰, між тим помітного припливу ПІІ в галузі, які могли б стати двигунами зростання, не спостерігається.

Сьогодні очевидно, що саме ринок фінансового капіталу виконує роль механізму ефективного перерозподілу фінансових ресурсів та забезпечує економічний розвиток. При цьому відтворення в повноцінному його значенні можна досягти завдяки взаємозв'язку держави й ринку фінансового капіталу з метою реалізації пріоритетів соціально-економічного розвитку. Держава зі своїм механізмом управління взаємодіє з ринком та його законами через державну власність і принцип партнерства, що викликає суперечність, проте одночасно є моментом розвитку, оскільки у зв'язок вступають різні за своєю сутністю механізми. Ринок фінансового капіталу об'єднує, з одного боку, державу та її фінансову систему, з другого — інститути і суб'єктів фінансового ринку зі своїми фінансовими потоками. Цей механізм відтворення є суперечливим з огляду на різні інтереси, але водночас і об'єктивним у ринковій економіці, де держава також виступає суб'єктом фінансових відносин¹¹, хоча й особливим: визначає пріоритети соціально-економічного розвитку, правовий характер відносин між суб'єктами та між ними й державою, впливає на формування нових суб'єктів та інститутів.

Розвиток ринку фінансового капіталу зумовлює потребу в постійному оновленні державних механізмів впливу шляхом розвитку принципів саморегулювання та підвищення ефективності взаємодії саморегулювальних організацій і державних органів регулювання. У світовій практиці саморегулювальні організації — невід'ємна складова регуляторної системи на ринку фінансового капіталу. Роль саморегулювання у фінансовій системі має підвищуватися шляхом поступового делегування повноважень регулюючого впливу, закріплених на даний час за державними інститутами,

---

¹⁰ Особливості та шляхи детінізації економіки України: Матеріали засідання “круглого столу” / За ред. З.С. Варналія. — 2007: [Електр. ресурс]. — <http://www.niss.gov.ua/Table/Var260307/05.htm>.

¹¹ *Пушкарева В.М.* История финансовой мысли и политики налогов: Учеб. пособ. для студ. экон. спец. вузов. — М.: Финансы и статистика, 2003. — 256 с.

саморегульним організаціям професійних учасників ринку фінансового капіталу. Використання ринкових механізмів саморегулювання в системі державного регуляторного режиму функціонування окремих суб'єктів дає змогу, в разі їх відповідного впровадження, ефективніше та з меншими втратами реалізовувати загальнодержавні цілі.

Пріоритетами відтворення є ефективність функціонування національного ринку, вихід на міжнародний ринок і заняття на ньому своєї ніші. Відповідно до цього відтворення здійснюється за такими напрямками:

- на національному ринку — це збалансування попиту і пропозиції;
- на міжнародному ринку — це постачання конкурентоспроможної продукції.

Зміна адміністративно-командної системи радянської економіки, на жаль, не привела до адекватного зростання самоорганізації господарського життя — домінуючою тенденцією стало зростання тіньової самоорганізації. За даними Міністерства економіки України тіннізація вітчизняної економіки в I кварталі 2009 року порівняно з аналогічним періодом 2008-го зросла на 7 в. п. та сягнула 36 % від офіційного ВВП країни¹². Водночас в 14-ти найзаможніших країнах ЄС, за оцінкою австрійського економіста Ф. Шнейдера, частка тіньової економіки збільшилася з початку 2009 року на 0,3—0,9 %. У Північній Європі вона становить 10—18 % від реального ВВП, у Середземномор'ї — 20—25 %, а в колишніх соціалістичних державах — 36—39 % (в Україні — 57 %)¹³.

У зв'язку з цим постає гостра потреба в економічних суб'єктах, здатних забезпечити кардинальне поліпшення економічної ситуації, змінивши структуру основних відтворювальних пропорцій для поживлення інвестиційних процесів у галузях обробного сектору української промисловості. Отже, першочерговим завданням для України сьогодні є подолання кризи управління в економіці в широкому сенсі — як процесу відновлення впливу на основні структурні й відтворювальні процеси — з метою усунення структурних дисбалансів. Це, у свою чергу, вимагає розв'язання двох блоків завдань.

Перший блок містить такі основні завдання:

- визначення конкретних напрямів формування структури національної економічної системи на довго- й середньострокову перспективу, формування пріоритетних структуроутворюючих інвестиційних проектів на середньостроковий період;
- реструктуризація галузей загального й наукомісткого машинобудування та галузей оборонно-промислового комплексу з метою формування промислово-фінансових груп, конкурентоспроможних для експансії на глобальні ринки відповідних продуктів і послуг;

¹² Офіційний веб-сайт Міністерства економіки України (http://www.me.gov.ua/file/link/133002/file/Zapiska_2008.doc).

¹³ *Buehn A., Schneider F.* Corruption and the Shadow Economy: A Structural Equation Model Approach. — May 2009: [Електр. пєсупс]. — <http://www.presseurop.eu/en/content/news-brief-cover/110701-boom-days-black-economy>.

— формування ефективної національної інноваційної системи як основи забезпечення конкурентоспроможності України у проривних напрямках технологічного розвитку.

Завдання другого блоку спрямовані на подолання кризи управління на мікрорівні, націлені на створення сприятливого середовища для ефективної господарської діяльності та передбачають, у першу чергу, створення мотивації для ефективного управління майном і нарощування виробничого потенціалу за його постійного якісного вдосконалення. Цей блок містить такі основні завдання:

— зміна вектора фінансової політики в напрямі повномасштабного фінансового забезпечення інвестиційної діяльності й реального господарського обороту;

— забезпечення прозорості формування витрат і фінансових результатів, подолання цінових диспропорцій для вирівнювання умов господарської діяльності в різних галузях національної економіки й міжгалузевому переливу капіталу;

— формування економічно обґрунтованого рівня оплати праці в різних секторах економіки як необхідної умови розвитку внутрішнього ринку.

За таких обставин функція держави полягає в розв'язанні принципівих проблем у відносинах суб'єктів на ринку фінансового капіталу, що дасть змогу створити якісно іншу мотивацію економічної діяльності учасників даного ринку.

Роль держави в забезпеченні стабільного й інтенсивного відтворення ринку фінансового капіталу України проявляється у створенні фундаментальних передумов для економічного зростання, його цільової орієнтації на модернізацію виробництва, економію та ефективне використання всіх видів ресурсів, прогресивні зрушення в галузевій і організаційній структурах виробництва; для підвищення кваліфікації кадрів і посилення мотивації до праці; для реалізації природоохоронної стратегії, дотримання найважливіших пропорцій у всіх сферах відтворення та на всіх рівнях. Надалі основною функцією держави при вирішенні питань відносин власності є недопущення монополізації та гарантування законодавчого забезпечення конкурентного середовища, від чого залежить ефективність діяльності учасників ринку фінансового капіталу.

У процесі реалізації інноваційної структурної трансформації економіки навряд чи можна розраховувати на природні й саморегулюючі ринкові механізми, які сприятимуть формуванню якісно нової структури промисловості та переходу України на інноваційний шлях розвитку. Це підтверджує і світовий досвід відновлення й реструктуризації промислового виробництва при виході зі структурної кризи. Реалізація стратегічних пріоритетів на її основі повинна забезпечуватися надійною інституційною системою, що повинна ґрунтуватися, в першу чергу, на стабільності й невідворотності дії економічного й законодавчо-правового механізму, а також постійному підвищенні якості та вдосконаленні мобільності організаційних систем управління.

Сьогодні важко розраховувати, наприклад, на активне залучення банківського сектору до інвестування інноваційних проектів, оскільки банки слабо виконують

свої кредитні функції, особливо у виробничій і науково-технічній сферах, які вимагають “довгих” грошей. Високі процентні ставки за кредитами також не дають змоги спрямовувати залучені кошти на інноваційний розвиток. Багато в чому це зумовлено тим, що капіталізація національної банківської системи має безпрецедентно низький рівень: на 1 грудня 2009 року власний капітал українських банків становив 119 765 млн грн, сума чистих активів — 879 209 млн грн¹⁴. Приватний капітал також характеризується невисокою капіталізацією.

Розв’язання внутрішніх проблем України можливе, якщо держава буде здатна зацікавити всіх суб’єктів взаємодії та спрямувати їхні зусилля на реалізацію економічних завдань. При цьому слід ураховувати глобалізаційні процеси, що істотно переформатували умови діяльності й мотиви поведінки суб’єктів економічної діяльності.

Варто пам’ятати, що на національному рівні роль кожної держави в реалізації функцій накопичення фінансового капіталу, які здебільшого реалізують міжнародні фінансові організації, зменшується, водночас до неї переходять соціальні функції. В умовах глобалізації зростає роль міжнародних фінансових інститутів. Саме тому треба якомога швидше ініціювати залучення потужних державних фінансових структур — Резервного й Пенсійного фондів — до реалізації довгострокової стратегії економічного розвитку на інноваційних засадах. Політичні складові суспільного розвитку слід підпорядкувати об’єктивним процесам економічного поступу та поєднати в законодавстві країни¹⁵.

Стратегія інноваційного розвитку України має орієнтуватися на освоєння базових інновацій, які дадуть змогу перейти до нових технологічних структур виробництва й забезпечення конкурентоспроможності підприємств на ринку. Як інститут, що обслуговує інтереси суспільства, держава повинна стимулювати суб’єктів господарювання до ведення діяльності в інноваційний спосіб, тобто застосовуючи, впроваджуючи й реалізуючи нові рішення, розробки, методи, процеси, технології. Крім того, інновації дають змогу скоротити невідповідність інституційної структури потребам науково-технологічного розвитку. Зважаючи на масштабні негативні наслідки фінансової кризи, особливо значення набуває вдосконалення механізму реалізації державної політики стосовно розвитку ринку фінансового капіталу України.

В умовах фінансової кризи завданням держави є локалізація впливу фінансового спаду на діяльність суб’єктів підприємництва й населення шляхом посилення ролі саме державних інститутів як суб’єктів фінансового ринку (наприклад, на основі націоналізації, а не шляхом надання податкових пільг). Частка капіталу державних банків у власному капіталі банківського сектору України у 2008 році

---

¹⁴ Офіційний веб-сайт Національного банку України (http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/dynamics.htm).

¹⁵ *Лютий І.О.* Теоретико-методологічні засади бюджетної політики держави // *Фінанси України*. — 2009. — № 12. — С. 13—19.

становила 16,8 % (у 2007-му — 6,8 %), в активах — 11,5 % (8,0 %), в наданих кредитах — 9,6 % (7,1 %), в зобов'язаннях — 10,7 % (8,1 %), у прибутку — 12,7 % (10,7 %). В Україні функціонує два банки, 100 % статутного капіталу яких є власністю держави, — ВАТ “Державний ощадний банк України” та ВАТ “Державний експортно-імпорتنний банк України”. За підсумками 2008 року державні банки входили до десятки найбільших банків України за розміром регулятивного капіталу й активів. Діяльність ВАТ “Державний експортно-імпорتنний банк України” спрямована на кредитування базових і перспективних галузей економіки, насамперед орієнтованих на експорт, які мають стабільні показники зростання. ВАТ “Державний ощадний банк України” — єдиний серед вітчизняних банків, який відповідно до законодавства України мав державну гарантію збереження вкладів населення¹⁶.

Одним із перших пунктів динамічного економічного розвитку України є визначення стратегічних пріоритетів із урахуванням світових тенденцій, інтересів держави, приватного бізнесу і громадянського суспільства.

Збереження політичної й соціально-економічної стабільності в Україні можливе лише за наявності довгострокової стратегії розвитку країни. На даний момент формується політична складова стратегічних цілей соціально-економічного розвитку країни, яка базуватиметься на використанні сучасних знань і аналітичних висновків вітчизняних науковців.

Економічна роль держави у процесі відтворення полягає у використанні потенціалу ринку фінансового капіталу для запровадження інноваційної моделі розвитку національної економіки, передусім інвестування капіталу в новітні фундаментальні дослідження та використання їх результатів у виробництві з метою сприяння розвитку продуктивних сил і виробничих відносин.

---

¹⁶ Річний звіт Національного банку України за 2008 рік: [Електр. ресурс]. — http://www.bank.gov.ua/Publication/an_rep/A_report_2008.pdf.